

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİGORTACILIK VE RİSK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN BİREYSEL EMEKLİLİK
ŞİRKETLERİNİN OLUŞTURULMUŞ KÜMELER ÜZERİNDEN
PERFORMANS VE BÜYÜKLÜKLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

HAZIRLAYAN
METE ARMAŐAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA - 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİGORTACILIK VE RİSK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN BİREYSEL EMEKLİLİK
ŞİRKETLERİNİN OLUŞTURULMUŞ KÜMELER ÜZERİNDEN
PERFORMANS VE BÜYÜKLÜKLERİNİN**

KARŞILAŞTIRILMASI

HAZIRLAYAN

METE ARMAŐAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. SERPİL CULA

ANKARA - 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 17 / 08 / 2020

Öğrencinin Adı, Soyadı: METE ARMAĞAN

Öğrencinin Numarası: 21720098

Anabilim Dalı: SİGORTACILIK VE RİSK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Programı: SİGORTACILIK VE RİSK YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: PROF. DR. SERPİL CULA

Tez Başlığı: TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN BİREYSEL EMEKLİLİK
ŞİRKETLERİNİN OLUŞTURULMUŞ KÜMELER ÜZERİNDEN PERFORMANS VE
BÜYÜKLÜKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 49 sayfalık kısmına ilişkin, 17 / 08 / 2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından TURNITIN adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 19'dır. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 18 / 09 / 2020

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Prof. Dr. Serpil Cula

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, her aşamada beni sabır ve ilgi ile dinleyen, bilgi ve deneyimleri ile lisans ve yüksek lisans eğitim hayatım boyunca yolumu aydınlatan, her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen, saygı duyduğum ve örnek aldığım değerli danışman hocam Prof. Dr. Serpil CULA'ya sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince en baştan sonuna kadar ve daha öncesinde lisans eğitimimde bana her zaman destek olan, tecrübeleri ve değerli fikirleri ile bana yol gösteren beraber çalışma yapmaktan dolayı gurur duyduğum saygıdeğer ve kıymetli hocam Prof. Dr. Zehra MULUK'a teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım boyunca tecrübe, destek ve kıymetli fikirleri ile bana her zaman yol gösteren başta Dr. Öğ.Üyesi Şeref HOŞGÖR hocam olmak üzere tüm Sigortacılık ve Risk Yönetimi Bölümü hocalarıma ve lisans ile yüksek lisans eğitimim dönemindeki hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan ve desteklerini her zaman hissettiğim kıymetli aileme ve yüksek lisans sürecinde bana destek ve yardımcı olan tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Mete ARMAĞAN

TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN BİREYSEL EMEKLİLİK ŞİRKETLERİNİN OLUŞTURULMUŞ KÜMELER ÜZERİNDEN PERFORMANS VE BÜYÜKLÜKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SİGORTACILIK VE RİSK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

2020

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren bireysel emeklilik işletmelerinin Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından yayımlanan, 2004-2019 yılları için bireysel emeklilik sistemindeki katkı payı tutarları, katılımcı sayısı, katılımcıların fon tutarı, yatırıma yönlenen tutar ve emekli olan katılımcı sayıları değişkenleri dikkate alınarak, performans ve büyüklük karşılaştırmalarını yapmaktır. Yapılacak olan performans ve büyüklük karşılaştırması sonucunda, bireysel emeklilik sisteminde yer alacak olan katılımcılara bireysel emeklilik işletmelerinin bu değişkenler üzerinden performansları ile ilgili fikir verme ve işletme seçimlerinde yardımcı olunması amaçlanmıştır.

Çalışmada, sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı olarak ele alınan bireysel emeklilik sisteminin büyüklük (hacim) olarak gelişimi incelenmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde, Dünya’da ve Türkiye’de sigortacılık kavramının tarihsel olarak gelişimi anlatılmıştır. İkinci bölümde BES’in tanımı, tarihçesi ve gelişimi, amacı ve kapsamı, tarafları, unsurları ve yetkili kurumlar incelenmiş ve tanımlamaları yapılmıştır. Üçüncü bölümde, literatür taraması yapılarak daha önce yayımlanan benzer çalışma ve tezler incelenmiştir. Dördüncü bölümde, 2004 yılından 2019 yılına kadar BES’de faaliyet gösteren emeklilik şirketlerinin performanslarının karşılaştırılması için seçilen beş değişkene göre dört şirket grubu oluşturulmuştur. Toplanan verilerin analizi ile çalışmada kullanılan kümeleme analizi üzerine inceleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katkı Payı Tutarları, Katılımcıların Fon Tutarı, Yatırıma Yönlene Tutar, Katılımcı Sayısı, Emekli Olan Katılımcı Sayısı, K-Ortalamalar Kümeleme Yöntemi

ABSTRACT
Mete ARMAĞAN
COMPARISON OF THEIR PERFORMANCE AND GREATNESS
OVER CREATED CLUSTERS PENSION COMPANIES OPERATING
IN TURKEY
BAŞKENT UNIVERSITY SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
INSURANCE AND RISK MANAGEMENT MAIN SCIENCE

2020

The purpose of this study is to make performance and greatness comparison of private pension companies operating in Turkey covering the years between 2004-2019 and published by the Pension Monitoring Center, into account the variables of contribution amounts, number of participants, fund amount of participant, total amount directed to investment and number of retired participants in the private pension system. As a result of the performance and greatness comparison to be made it is aimed to help the participants who will take part in the private pension system to give an idea about the performance of the private pension companies and to make business choice.

In this study, the development of the private pension system, which is considered as complementary to the social security system, was examined. Insurance concept in the world and Turkey in the first part of the study and development have been described. In the second part, the definition, history and development, purpose and scope of the PPS, the authorized institutions and the data of PPS have been examined. In the third part of the study, titled literature review and research method, similar previously published works and theses related to the subject have been examined and research method explained. In the fourth part of the study, four company groups have been formed according to five variables selected for comparing the performance of pension companies that is operating in PPS from 2004 to 2019. An analysis was made on the cluster analysis used in the study with the analysis of the data collected.

Keywords: Contribution Amounts, Fund Amount of Participants, Oriented Fund to Investment, Number of Participants, Number of Retired Participants, K-Averages Clustering Method

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	viii
BÖLÜM 1	
1.SİGORTA KAVRAMI.....	3
1.1. Sigortanın Tanımı ve Tarihi	3
1.2. Türkiye’de Sigortacılık	4
BÖLÜM 2	
2. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ	8
2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi Tanımı.....	8
2.2. Bireysel Emeklilik Sistemi Tarihçesi	8
2.3. Bireysel Emeklilik Sistemi Amaç ve Kapsamı	9
2.4. Bireysel Emeklilik Sistemi ve Tarafları.....	9
2.4.1. Katılımcı	10
2.4.2. Emeklilik Şirketi.....	11
2.4.3. Portföy Yöneticisi	14
2.4.4. Hazine Müsteşarlığı.....	14
2.4.5. Türkiye’de Sigortacılık	14
2.4.6. Sermaye Piyasası Kurulu.....	15
2.4.7. Takasbank	16
2.4.8. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu	16

2.4.9. Bireysel Emeklilik Araçları	16
2.5. Bireysel Emeklilik Sözleşmesi	17
2.6. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı	17
2.7. Otomatik Katılım Sistemi (OKS)	18
2.8. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi Verileri	18
2.8.1. Katılımcı sayısı	18
2.8.2. Katkı payı tutarı	19
2.8.3. Katılımcıların fon tutarı	19
2.8.4. Yatırıma yönlenen tutar	19
2.8.5. Emekli olan katılımcı sayısı	19
2.8.6. Devlet katkısı	19
2.8.7. Bireysel emeklilik sözleşmesi	20

BÖLÜM 3

3.1. Literatür taraması	21

BÖLÜM 4

4.ÇALIŞMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLER, ANALİZ VE GRUPLAMA İÇİN KULLANILAN YÖNTEMLER İLE ANALİZ, BULGULAR VE SONUÇ

4.1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler	25
4.2. Analizler ve Gruplama İçin Kullanılan Yöntemler	27
4.2.1. Kümeleme Yöntemleri	28
4.3. Kümeleme Sonuçları	28
4.4. Sonuç ve Genel Değerlendirme	39
KAYNAKÇA	44

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Emeklilik Şirketleri Listesi	12
Tablo 2. 2004 – 2019 Yılları Arasında BES Şirketlerinde Yaşanılan Değişiklikler	27
Tablo 3. 2004 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması	29
Tablo 4. 2004 Yılı Gruplara ait Değerler Final Cluster Center	29
Tablo 5. 2004 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu	30
Tablo 6. 2017 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması	31
Tablo 7. 2017 Yılı için Gruplara ait Değerler Final Cluster Centers	32
Tablo 8. 2017 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu	33
Tablo 9. 2018 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması	34
Tablo 10. 2018 Yılı için Gruplara ait Değerler Final Cluster Centers	35
Tablo 11. 2018 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu	36
Tablo 12. 2019 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması	37
Tablo 13. 2019 Yılı için Gruplara ait Değerler Final Cluster Centers	38
Tablo 14. 2019 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu	39

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. 2011 – 2016 Yılları Arasında Tüm BES Sözleşme Sayı ve Toplam Katkı Payı Bilgileri.....	24
Şekil 2. Yıllara Göre Sistemdeki Katılımcı Sayısı ve Emekli Olan Katılımcı Sayısı	40
Şekil 3. Yıllara Göre Katkı Payı ve Katılımcıların Fon Tutarlarının Dağılımı (Türk Lirası)	41
Şekil 4. Yıllara Göre Katılımcıların Fon Tutarları (Türk Lirası)	41
Şekil 5. Yıllara Göre Katkı Payı ve Katılımcıların Fon Tutarlarının Dağılımı (Dolar)	42
Şekil 6. Yıllara Göre Katılımcıların Fon Tutarları (Dolar)	42

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

- BES** : Bireysel Emeklilik Sistemi
- BEDK** : Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu
- DASK** : Doğal Afet Sigortaları Kurumu
- EGM** : Emeklilik Gözetim Merkezi
- OKS** : Otomatik Katılım Sistemi
- OECD** : The Organisation For Economic Co-Operation And Development
- SD** : Serbestlik Derecesi
- SGK** : Sosyal Güvenlik Kurumu
- SPK** : Sermaye Piyasası Kurulu
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences
- TRAMER** : Trafik Sigortası Bilgi Merkezi
- TSB** : Türkiye Sigorta Birliği

GİRİŞ

Ülkemizde mevcut kamu sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sıkıntılara çözüm bulmak amacıyla, sistemi tamamlayıcı özellikte olan Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) oluşturulmuştur. BES ile ilgili çalışmalara 1999 yılından itibaren başlanmış ve önemli adımlar atılmıştır. BES'in taşıdığı en belirgin özellik, kamusal sosyal güvenlik sistemine getirdiği tamamlayıcı yapıdır. Sistemin mikro ve makro olarak iki amacının bulunduğu, makro amacının ekonomiye uzun dönemli kaynak yaratmak, mikro amacının ise katılımcıların çalışma dönemlerinde yapacakları tasarruf ile emekliliklerinde ek bir gelir sağlamak olduğu vurgulanmaktadır (Can, 2010). BES'in etkili ve aktif bir şekilde uygulanabilmesi amacı ile üç yıl süren çalışmalar sonunda, yapılması gereken hukuksal ve yönetsel altyapı çalışmaları tamamlanmış, 2001 yılının 28 Mart günü "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu" 4632 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak kabul edilmiştir (Gazete T. R., T.C. Resmi Gazete, 2001).

Bu kanunun sağlıklı işleyebilmesi için bilgi zorunlu bir ihtiyaçtır. Bilgi ihtiyacının sağlanabilmesi, sağlıklı saklanması, gerektiğinde analizlerin yapılması kamu kuruluşlarına, sigorta şirketlerine ve akademik çalışmalara sunulması önemlidir. Belirtilen gerekçeler doğrultusunda, bahse konu Kanunun 20/A maddesinin yanı sıra ilgili mevzuata göre Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM) 10.07.2003 tarihinde kurulmuştur. BES'te faaliyet gösteren şirketlerin verileri EGM tarafından toplanmakta, doğruluğu denetlenmekte ve bu merkez aracılığı ile yayımlanmaktadır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

BES'in 27 Ekim 2003 tarihinde fiilen yürürlüğe girmesi sonucu, bireysel emeklilik kapsamında faaliyete başlayacak olan ilk kuruluşlar Ankara, Anadolu Hayat, Ak, Oyak ve Yapı Kredi Emeklilik şirketlerinin yanı sıra Garanti ve Koç Allianz Emeklilik ve Hayat A.Ş. çalışmalarına başlamıştır. Bu dönemden sonra faaliyete geçen farklı emeklilik şirketleri de vardır. 31.12.2019 tarihi itibarıyla BES'te faaliyet gösteren 18 şirket bulunduğu bilinmektedir. 31.12.2019 tarihine kadar sistemde bulunan şirketlerde satış, şirket birleştirilmesi, isim değişikliği ve yeni katılımlar gibi nedenlerle bazı değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu değişiklikler düzenlenmiş ve Tablo 2'de verilmiştir.

Yapılan tez çalışmasında, 2004-2019 yılları arasında Bireysel Emeklilik Sisteminde faaliyet gösteren şirketler ele alınmıştır. Bu şirketlerin katkı payı tutarı, yatırıma yönlenen tutar, katılımcı sayıları, katılımcıların fon tutarı ve emekli olan katılımcı sayı değişkenleri kullanılarak, kümeleme analizi ile gruplandırılmış ve büyüklük karşılaştırmaları yapılmıştır.

BÖLÜM 1

SİGORTA KAVRAMI

1. Sigortanın Tanımı ve Tarihi

Latin dilinde yer alan “Securitas” kelimesi güvenlik ve emniyet anlamına gelmektedir ve sigorta teriminin temelini oluşturur. Sigorta en basit haliyle bir risk transferi sistemidir. Bu sistem, benzer türdeki tehlikeler ile karşı karşıya gelme ihtimali olan kişilerin önceden hesaplanan tutarda bir primi ödemesi sonucunda elde edilen birikimin, yalnızca o tehlikenin gerçekleşmesi durumunda zarara maruz kalan kişilerin kayıplarını telafi etmek amacıyla kullanılması prensibini esas almaktadır.

Bu sistem ile kişilerin karşılaşılabilecekleri risklerin neden olabileceği ve maddi olarak tespit edilebilen kayıplar, ödenmiş sigorta primleri yolu ile paylaşılarak söz konusu zararın ekonomik açıdan önemsiz bir hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Diğer bir deyişle, bireylerin tek başına telafi edemeyeceği zararlar bir organizasyon aracılığı ile kişiler arasında paylaşılmaktadır (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

Bu organizasyon; temelde sigorta sözleşmesini esas alarak sigorta teminatını sağlamak ve sigorta primini ödemek ile yükümlü olan taraflardan meydana gelmektedir. Bahse konu sözleşmenin taraflarından biri sigorta teminatını sağlamak ile yükümlü olan sigorta şirketi iken diğer taraf ise bu teminatın sağlanması ile ilgili şirkete prim ödeme yükümlülüğü olan sigorta ettirendir. Gerçekleşme ihtimali olan tehlikelerin muhatabı konumundaki sigorta ettiren ve kanuni ve mevzuatsal olarak sigortacılık faaliyetlerini gerçekleştirmek konusunda yasal anlamda yetkiye sahip olan sigorta şirketi arasındaki hak ve yükümlülükleri belirleyen sigorta sözleşmesine göre sigorta teminatını sağlamak ile yükümlü olan sigorta şirketi ve söz konusu yükümlülüğe karşılık sigorta şirketine prim ödeme sorumluluğu olan sigorta ettiren bu sorumluluklarını yerine getirmek ile mükelleftir (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

Tarihte ticaret konusunda uzun yıllar boyunca merkez konumunda bulunan Babiller’de ticaret ile uğraşan kişilere borç veren zenginler, bu kişilerin varlıklarının zarar görmesi durumunda, borç verme sırasında aldıkları belirli bir maddi varlık karşılığında bu tüccarların borçlarını silmekteydiler. Sıklıkla kullanılan ve ticarete yön vermeye başlayan bu uygulama

daha sonrasında Babiller’de yasa haline gelmiştir. Sonrasında bu uygulama çeşitlendirilmiş ve ticaret ile uğraşan kişilerin varlıklarında ortaya çıkan maddi kayıplar, ticaret ile uğraşan kesimin tamamı arasında paylaştırılmıştır. Sonrasında, Hindu toplumu içerisinde alım satım işlemlerinde yapılan anlaşmalar zaman içerisinde sigorta özelliği taşımaya başlayarak sigorta düşüncesini ilerletmiş ve sigortacılığın temellerini ortaya koymuştur.

23 Ekim 1347 tarihine baktığımızda ilk olarak kabul gören ve “Santa Clara” gemisinin taşıdığı yükü sigorta etmek için düzenlenmiş olan sözleşme, tarihteki ilk sigorta poliçesi olarak karşımıza çıkmakta olup sigorta alanında faaliyet gösteren ilk kuruluş ise 1424 yılında kurulmuştur (Türkiye Sigorta Birliği, 2019). Londra’da 1666 yılında gerçekleşmiş ve 4 gün boyunca devam etmiş olan yangın felaketinde 13000 adet ev ve 100 adet kilisenin tamamen yanarak zarar görmesi ve kullanılamaz bir hale gelmesi kara sigortacılık branşının doğmasına sebep olmuştur. Daha sonraları yine Londra’da bulunan ve deniz ticareti ile uğraşan kişilerin taşıma yapacak olan gemiye ilişkin teminat veren kişiler “underwriter” adı altında evraklar düzenlemeye başlamış ve bu süreç 1871 yılında İngiltere’de deniz sigortacılığı kanununun yürürlüğe girmesi ile resmîyet kazanmıştır.

Sigortacılık kavramının deniz alanında başlaması ve gelişerek devam etmesi, müteakip süreçte hayat sigortası kavramını ortaya çıkarmıştır. Günümüzde kullanılan ve modern sigortacılık olarak kabul edilen yapının ortaya çıkmasındaki en büyük paya sahip etken ciddi maddi kayıplara yol açmış olan kazalar ve teknik hasarlardır. Başlarda belirli çalışma alanlarında ve sadece belirli riskler için teminat sağlayan sigorta şirketleri, 1900’lü yıllardan sonra tüm sigortacılık branşlarında etkin bir şekilde hizmet verebilmek amacıyla yapılarını oluşturmuş ve bu yapıya uygun organizasyon şemalarını da tamamlamışlardır (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

1.1. Türkiye’de Sigortacılık

Ülkemizde sigortacılık alanındaki gelişmeler günümüzden yaklaşık 150 yıl önce faaliyet göstermeye başlayan uluslararası şirketler tarafından ülkemizde kurulan temsilcilikler ile başlamıştır. Bu şirketlere İngilizler öncülük ederken diğer Avrupa ülkesi şirketlerinin de faaliyete başlaması sonucu bu gelişim süreci hız kazanmıştır.

Sigorta faaliyeti gösterecek olan şirketlerin kurulması ve bu şirketlerin faaliyetini gerçekleştirmeleri ile ilgili o yıllarda belirli bir kanun ve mevzuatın olmaması bahsettiğimiz

yabancı şirketlerin kontrol ve gözetim olmaksızın faaliyet göstermeleri sonucunu ortaya çıkarmıştır. İlk yıllarda bu şirketler müşteri sayılarını arttırmak adına üzerine düşenleri gerçekleştirip hasar tazminat ödemelerinde düzgün davranmışlardır.

Kontrol ve denetimin varlığının olmamasından dolayı ilerleyen yıllarda bu şirketler koruma altına aldığı sigortalılarının menfaatlerini görmezden gelerek davranmaya başlamışlardır. İlk ulusal sigorta şirketi günümüzden 127 yıl önce kurulmuş ve sigortacılık konusunda hizmet vermeye başlamıştır (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

1900 yılının temmuz ayında biri ulusal ve diğerleri yabancı olan şirketler tarafından yangın sigortaları branşında değişmeyen ana unsurları oluşturan şartlar tanımlanmıştır. Yangın sigortaları ile ilgili olarak tanımlanan bu şartlar Türkiye’de sigortacılık tarihinde ilk olma özelliğini taşımaktadır. Bu şartların tanımlanması yangın sigortaları ile ilgili bir teşkilatın ortaya çıkarılmasına neden olmuş ve kalıcı bir kontrol topluluğunun olması kararının alınmasını temin etmiştir. Yangın sigortaları ile ilgili ortaya çıkan teşkilata, faaliyet gösteren sigorta şirketlerin hepsi katılmak istememişlerdir. Rekabet konusunda etik davranmamışlar ve teşkilatın almış olduğu kararlara uymamaya devam etmişlerdir. Yasal mevzuatta ortaya konan düzenlemeler ile birlikte, ulusal olmayan şirketlerin gözetim ve denetimi konusunda önemli adımlar atılmıştır. Ulusal olmayan sigorta şirketleri için yasal mevzuatta gerçekleştirilen düzenlemeler ile vergi ödeme ve mali yapı ile ilgili güvence gösterme mecburi duruma getirilmiştir (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

1916 yılında yangın sigortaları ile ilgili ortaya çıkan teşkilatın adı değiştirilmiş ve cemiyete dönüşmesi sağlanmıştır. İlerleyen yıllarda Türkiye Cumhuriyeti’nin ilan edilmesini müteakiben cemiyet kaldırılmış ve yerine Sigortacılar Kulübü kurulmuştur (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

1929 yılında yine önemli bir gelişme yaşanmış ve Milli Reasürans kurumu sigortacılık alanında çalışmalarına mecburi reasürans düzeninin işlemlerini sağlamak amacı ile başlamıştır (Milli Reasürans, 2019).

Reasürans kavramı; sigorta ile teminat altına alınmış olan riskin bütününün ya da belirlenmiş bir bölümünün tekrardan sigorta edilmesi olarak tanımlanmaktadır.

(Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan edilmesiyle, ilk yıllarda ulusal olmayan yabancı şirketler egemenliği altında olan sigortacılığın bu durumdan kurtarılarak millileştirilmesi ve yurtdışındaki ülkelere reasürans işleminin sonucu olarak ödenen döviz cinsinden olan primlerin ülkemiz sınırları içerisinde kalarak tasarruf yapılması ve Hazine'ye gelir sağlamak hedefiyle meydana getirilen yapının idare edilmesi Milli Reasürans kurumunun temel amacı olmuştur (Milli Reasürans, 2019).

Ülkemizde faaliyet gösteren sigorta şirketleri ilerleyen yıllarda ilgili bakanlığa bağlanmış ülkemizde faaliyet gösteren ulusal ve yabancı bütün şirketlerin mecburi olarak içinde yer aldığı kuruluştaki isim değişikliği yaşanmış ve kuruluşun adının "Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği" olması kararlaştırılmıştır (Türkiye Sigorta Birliği, 2019)

Kanunun ardından çıkarılan yasayla mevzuat ile ilgili olan eksiklikler giderilerek, şirketlerin mali anlamda güçlendirilmesi, sigorta poliçesi düzenlemeye yetkili olan kişi ve kuruluşların durumlarının düzeltilmesine çalışılmıştır. Günümüz tarihinden 20 yıl önce konutlar için yapılması mecburi duruma getirilen deprem sigortası branşını yönetmek için "Doğal Afet Sigortaları Kurumu" kurulmuştur. Bu gelişmenin ardından Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu 2001 yılında yürürlüğe girmiştir. 2 yıl sonrasında ise ülkemizde Bireysel Emeklilik Sistemi faaliyete başlamıştır. Yine aynı yıl içerisinde tüm sigorta bilgilerinin toplandığı veri depolama merkezi olarak görev yapacak olan Trafik Sigortası Bilgi Merkezi (TRAMER) ilgili yönetmelik ile kurularak çalışmalarına başlamıştır.

2007 yılında, ise yeni Sigortacılık Kanunu Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yaşanan bu gelişmelerden sonra 2008 yılında Sigorta Bilgi Merkezi faaliyetlerine başlamıştır. (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği'ne bireysel emeklilik konusunda çalışan şirketlerde katılmış ve organizasyon ismi Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği olmuştur. Organizasyonun adının en son olarak Türkiye Sigorta Birliği isimli olması kararı alınmıştır. Birliğin şu anda toplam 66 adet katılımcısı hayat harici sigorta branşları, hayat sigortası branşı, hem hayat sigortası hem de bireysel emeklilik branşlarında

faaliyetlerine devam etmektedirler. Aynı zamanda 3 adet reasürans şirketi de birlik bünyesinde faaliyetlerine devam etmektedirler (Türkiye Sigorta Birliği, 2020).

BÖLÜM 2

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi Tanımı

Kişilerin çalışma dönemleri boyunca yapmış oldukları tasarrufların uzun süreli yatırımlara sevk edilerek çalışma dönemlerindeki hayat koşullarını devam ettirebilmeleri adına ilave bir kazanca sahip olmalarını temin eden özel emeklilik sistemine Bireysel Emeklilik Sistemi denilmektedir. Kişiler kendi rızaları ile bu sistemin katılımcısı olmaya karar verdiklerinde sistemde yer alarak emeklilik dönemleri için kamusal sosyal güvenlik sisteminin temin ettiği gelire ilave olarak ek bir gelir elde ederler (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.2. Bireysel Emeklilik Sistemi Tarihçesi

Ülkemizde mevcut kamu sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sıkıntılara çözüm bulmak amacıyla, sistemi tamamlayıcı özellikte olan Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) oluşturulmuştur. BES ile ilgili çalışmalara 1999 yılından itibaren başlanmış ve önemli adımlar atılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 1999 yılının Ağustos ayında Bireysel Emeklilik Komisyonu kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Sonrasında Hazine Maliye Bakanlığı ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi kurumların önderliğinde ve konuyla ilgili bütün kurum ve kuruluşların fikir ve tavsiyelerinin değerlendirilip mutabık bir metin ile sosyal güvenlik reformunun önemli bir bölümü olarak Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kabul edilmiştir. Ardından Resmi Gazete'de 2001 yılında yayımlanmış ve yayım tarihinden 5 ay sonra yürürlüğe girerek temel hukuki yapı belirlenmiştir. Sonrasında ise sistemin aktif ve dinamik olarak işleyebilmesi adına yasal ve yönetsel temel oluşturulmuştur. Kanunun yürürlüğe girmesinden 2 yıl sonra ekim ayında ilk sözleşmenin düzenlenmesi ile sistem başlamıştır. 2017 yılında yayımlanan yeni Sigortacılık Kanunu ile birlikte bireysel emeklilik ile ilgili olan kanunda bazı değişiklikler gerçekleşmiş ve maddeler eklenmiştir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2018).

Bireysel emeklilik sisteminde 2013 yılından itibaren geçerli olmak üzere katılımcıların ödemiş oldukları katkı paylarına devlet katkısı desteği verilmeye başlanmıştır. Devlet katkısı desteği katılımcıların bu sistem içerisindeki hesaplarına ödedikleri katkı paylarının %25'i olarak belirlenmiştir. 2017 yılında bireysel emeklilik sistemi için diğer bir önemli gelişme yaşanmıştır. 2017 yılı başından itibaren yürürlüğe giren sistemin ismi otomatik katılım sistemi olarak adlandırılmıştır. Bu sistem 45 yaşını doldurmamış olan ve kamu veya özel sektörde çalışan T.C. vatandaşı veya mavi kart sahibi kişileri içine almaktadır. Sistemden ayrılmamaları durumunda sosyal güvenlik sisteminin getirdiği emeklilik kazancına ilave olarak gelir elde ederler (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.3. Bireysel Emeklilik Sistemi Amaç ve Kapsamı

Bireylerin emeklilik dönemleri için yapmış oldukları birikimlerin yatırıma yönlendirilip değerlendirilmesi ile emeklilik yaşamları için ilave gelir oluşturarak refah seviyelerini arttırmak, ülke ekonomisine uzun dönemli bir kaynak sağlayarak iş alanlarının açılmasının artırılması bununla birlikte yine ülke ekonomisinin gelişmesine destek sağlamak bu sistemin amacıdır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

Bireysel emeklilik sistemi tasarrufların bir araya getirilmesi ve bunların kıymetlendirilmesi ve değer kazanması ile katılımcıya sistem üzerinden emekli olduktan sonra toplu bir para temin etme veya maaş verilmesi esasına dayanmaktadır. Bu sistem sağlık ya da diğer hizmetler gibi SGK hizmetleri arasında bulunan imkânları kişiye sunmamaktadır. BES zorunlu sosyal güvenlik sisteminin alternatifini olmamakla birlikte tamamlayıcı özellik taşımaktadır. Katılımcının sistemde emekliliğe hak kazanabilmesi için kişinin sisteme katılma tarihinden ayrılmak istediği tarihe kadar 10 yıl süresince sistemin içerisinde bulunmuş olması ile birlikte 56 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir. (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.4. Bireysel Emeklilik Sistemi ve Tarafları

Kişilerin aktif çalışma dönemlerinde elde etmiş oldukları kazançları üzerinden sağladıkları parasal anlamdaki birikimlerini değerlendirerek getiri elde etme imkânı sunan bu sistem devletin sağlamış olduğu sosyal güvenlik sistemini tamamlama özelliğini

içermektedir. Sistem Emeklilik Gözetim Merkezi, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu gibi kurumlar tarafından şeffaflık ve güvenliğin temin edilmesi sebebiyle kontrol, gözetim ve denetim altında tutulmaktadır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

Sistemin tarafları; sistemde yer alan katılımcı, katılımcının hak ve menfaatlerini koruyan emeklilik şirketi, portföy yöneticisi, bireysel emeklilik aracıları ile Sermaye Piyasası Kurulu, Takasbank, EGM, Hazine Müsteşarlığı ve Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu'dur.

2.4.1. Katılımcı

Kendi adına ve hesabına emeklilik sözleşmesinin tarafı olan medeni haklara sahip ve 18 yaşını doldurmuş olan gerçek kişilere katılımcı denir. (Gazete R. , Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 2001). Sistemden emekli olma hakkının elde edebilmesi için 10 yıl boyunca katkı payı ödeme sorumluluğu bulunmaktadır. Sistemde kalma zorunluluğu bulunmaması sebebiyle katılımcının istediği zaman sistemden çıkma hakkı bulunmaktadır. Bununla birlikte sistemde birden çok sözleşmeye sahip olma hakkı da vardır.

Katılımcının emeklilik hakkını elde etmesi ve kullanması halinde, birikimleri ve ilave olarak devletin vermiş olduğu destek ile oluşan katkı hesabındaki miktarın hepsini bir kerede alma veya eşit paylı olarak belirleyeceği sürede alma hakkı bulunmaktadır. İlave olarak katılımcının diğer bir hakkı da, gelir sigortası ürününü yıllık süre için yaptırıp sistemli bir şekilde gelir sağlama durumudur (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

Katılımcının sistem üzerinde birikimleri ve ödediği katkı payı tutarlarının fonlar arasındaki dağılımını yıl içerisinde 6 defa değiştirme hakkı bulunmaktadır. Bununla birlikte katılımcının emeklilik planını yıl içerisinde 4 defa değiştirme hakkı da bulunmaktadır. Bu haklar ile birlikte katılımcının emeklilik şirketini değiştirme, daha önce bahsettiğimiz gibi sistemden istediği zaman ayrılma gibi hakları da bulunmaktadır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.4.2. Emeklilik şirketi

Emeklilik şirketi 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'na göre Bakan izniyle kurulur. Emeklilik sözcüğünün kurulacak olan şirketin ticaret unvanında yer alması gereklidir. Kurulacak olan şirketin;

- Kuruluş şeklinin anonim şirket olması
- Faaliyet kapsamının 4632 sayılı kanunda belirlenen şekilde olması
- Şirketin sahip olduğu sermayenin 20 trilyon Türk Lirasından az olmaması ve ödenmiş olan sermayenin en az on trilyon Türk Lirası tutarında bulunması ve kalan sermayenin üç sene içinde ödeneceği ile ilgili garanti verilmesi
- Sözleşmenin 4632 sayılı kanunda belirlenen maddeleri kapsamında olması
- İş programı ve şirketin kullanacağı sistemin tasarlanması ile ilgili fizibilite raporlarının hazırlanması
- Şirketi kuran gerçek veya tüzel kişilerin emeklilik şirketi olmak için ihtiyaç duyulan mali güce sahip olması gerekmektedir.

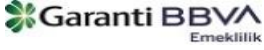

Emeklilik şirketinin sorumlulukları da 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu gereğince belirlenmiştir. Bu sorumluluklar aşağıda yer almaktadır;

- Emeklilik sözleşmeleri ile ilgili Müsteşarlığın tespit edeceği kurallara göre bankalardan hizmet alımı
- Emeklilik sözleşmesi kapsamında toplanan katkı paylarının fona yönlendirilmesini temin etmek ve katılımcıların sahip olduğu bireysel emeklilik hesaplarının ve bağlantılı başka verilerin revize edilmesini sağlamak
- Şirketin fonlar ile ilgili idari süreç planı ve alınan kararlara uygun olarak fon portföyünün yönetilmesini sağlamak
- Katılımcıların şirket nezdinde bulunan hesapları ile ilgili gün içerisinde elde edilen verilere ulaşmasına imkan verme
- Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Kurulun talep edebileceği dokümanlar yardımı ile (bilgi, belge vb.) bireysel emeklilik kayıt sisteminin esas ve usullerine uygun olarak emeklilik şirketi fonunun iç kontrolünü gerçekleştirmek
- Katılımcıların sahip olduğu hakları koruyacak şekilde önlem almak ve sistemin düzgün bir şekilde işleyişini sağlamakla yükümlüdür (Gazete R. , Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 2001).

Ülkemizde BES alanında faaliyet gösteren şirketler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Emeklilik Şirketleri Listesi

EMEKLİLİK ŞİRKETİ	ŞİRKETİN ÜNVANI
	Aegon Emeklilik ve Hayat A.Ş.
	Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.
	Allianz Yaşam ve Emeklilik A.Ş.
	Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş.
	Avivasa Hayat ve Emeklilik A.Ş.
	Axa Hayat Emeklilik A.Ş.
	Bereket Emeklilik ve Hayat A.Ş.
	BNP Paribas Cardif Emeklilik A.Ş.
	Fiba Emeklilik ve Hayat A.Ş.

	Cigna Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş.
	Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş.
	Groupama Hayat A.Ş.
	Halk Hayat ve Emeklilik A.Ş.
	Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş.
	MetLife Emeklilik ve Hayat A.Ş.
	NN Hayat ve Emeklilik A.Ş.
	Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş.
	Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.

(Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020)

2.4.3. Portföy yöneticisi

Portföy yöneticilik yetki belgesini Sermaye Piyasası Kurulundan (SPK) almış ve emeklilik fonlarını yönetmesi adına emeklilik şirketlerinin anlaşma gerçekleştirdiği ve yine bu kurulun uygunluğunu almış portföy yönetimi şirkettir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.4.4. Hazine Müsteşarlığı

BES ile ilgili ruhsat ve ilgili izinlerin sağlanması ile kuruluşu gerçekleştirecek olan şirketlerin denetim işlemleri Hazine Müsteşarlığı'na yapılmaktadır. Müsteşarlığın sistemin uygulanma kuralları ile ilgili belirleyici özelliği bulunmaktadır.

Emeklilik şirketlerinin sorumluluklarının gereklerini yapıp yapmadıkları, muhasebe kurallarına uygunluğu ile raporlama konusunda birliğin temin edilmesi adına ihtiyaç olan esas ve usullerin belirlenmesi konuları Müsteşarlığın yetki alanı içerisindedir. Belirli aralıklarda bazı doküman ve kayıtlar bireysel emeklilik alanında faaliyet gösteren şirketlerden istenmektedir (Güleç, 2004).

2.4.5. Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM)

EGM 2003 yılında 4632 sayılı kanun kapsamında yer alan yasal mevzuatlar gereğince Hazine ve Maliye Bakanlığının görev yetkilendirme kapsamında kurulmuştur. EGM'nin görevleri aşağıda verilmiştir:

- Sistemin dinamik ve güvenli şekilde işletilmesini gerçekleştirmek
- Şirket ve aracılardan işlemlerinin denetimini sağlamak
- Portföy yönetim şirketlerinin emeklilik yatırım fonları ile ilgili işlemlerinin gözetimine yönelik alt yapıyı oluşturmak ve bu faaliyetlerin raporlamasını gerçekleştirmek
- Fon performans izleme ve değerlendirme sistemini yönetmek
- Yetkili kamu otoritelerine raporlama yapmak denetim ve gözetim ile ilgili alt yapıyı sağlamak
- Katılımcılara ait hesap bilgileri, planlar ve sözleşmeler ile ilgili diğer bilgiler için dijital arşiv oluşturmak

- Bireysel emeklilik sistemindeki katılımcılar ile kamuoyunu bilgilendirmek
- İstatistiksel anlamda veri üretmek
- Bireysel emeklilik araçları ile ilgili sicil ve sınav işlemlerini gerçekleştirmektir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.4.6. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye piyasasını düzenleyen kamu kurumudur. Sermaye piyasası ile ilgili usul ve esasları düzenlemeye sahip idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur. Kurumun temel görevleri aşağıda yer almaktadır;

- Sermaye kurumları ve piyasalarının faaliyet ilkelerini belirlemek
- Yatırımını sermaye piyasasında gerçekleştiren birikim sahibi olanların hak ve menfaatlerini koruma altına almak
- Piyasaların adaletli ve aktif olarak çalışmasını gerçekleştirmektir.

Kurul yasa, yönetmelik ve tebliğler ile düzenlemeler gerçekleştirerek, yukarıda bahsettiğimiz amaçları, piyasaların denetimi ile kontrolünü temin ederek yapmayı hedefleyerek çalışmalarına devam etmektedir (Sermaye Piyasası Kurulu, 2020).

Bireysel emeklilik ile ilgili fonlarla portföy yatırımcılarının gerçekleştirmiş olduğu işlemler ile hesapları kurul tarafından denetim altında tutulmaktadır. SPK tarafından yayınlanan “Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkındaki Yönetmelik” gereğince emeklilik yatırım fonlarının faaliyetleri sırasında uyacakları kurallar, kayıt düzeni oluşturulması, ödeme işlemlerinin kontrolü, fon varlıklarına ilişkin kontroller, çeşitleri ile işlemleri katkı payının alınması, iç denetim ile birlikte bağımsız dış denetim ve portföy yönetimi ile ilgili esaslar belirlenmiştir (Sermaye Piyasası Kurulu - Emeklilik Yatırım Fonlarının Faaliyet İlkeleri, 2020).

2.4.7. Takasbank

İstanbul takas ve saklama bankası A.Ş. (Takasbank)'nin temel amacı; karşılıklı olarak yapılan değişim ile muhafaza etme hizmetlerini gerçekleştirmek, mali hizmetleri ve iktisat ile ilgili olan bütün faaliyetleri sağlamak yoluyla piyasalarımızın rekabet gücünü yükseltmektir. Takasbank kuruluşunun yapısında kredi mekanizması ve fon yönetimi bölümü bulunur ve en önemli özelliği, yatırılan paraların korunmasıdır. Bireysel emeklilik fonlarının varlıkları ile ilgili mutabakat, denetleme, değer biçme ve raporlama konusunda SPK'ya destek ve hizmet sağlamaktadır (Takasbank, 2020).

2.4.8. Bireysel emeklilik danışma kurulu (BEDK)

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun gereği olarak BES ile alakalı tavsiyelerde bulunma, yol haritası oluşturmak ve sistem ile ilgili farklı önlemleri hayata geçirmek maksadıyla kurulmuştur. Bu kurul Hazine ve Maliye Bakanlığı, SPK ve bunlara ilave olarak ilgili diğer bakanlıklar tarafından görevlendirilen ve genel müdür seviyesinden az olmamak üzere yetki verilen toplam 4 temsilciden oluşmakta ve 3 ayda bir olmak üzere olağan şekilde toplanmaktadır (Emeklilik Gözetim Merkezi- Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik, 2001).

2.4.9. Bireysel emeklilik araçları

Emeklilik sözleşmeleri konusunda tanıtım faaliyetinde bulunan, bilgi veren ve sözleşmelerin gerçekleştirilmesine yönelik işlemlere aracılık sağlayan veya bu işlemleri şirket namına gerçekleştiren kişiler bireysel emeklilik aracılığı mesleğini icra etmektedirler. Bireysel Emeklilik Aracıları Siciline kayıtlı olarak faaliyetlerini gerçekleştirirler. Bu sicil EGM tarafından oluşturulmuştur. Bireysel Emeklilik araçlarının sorumlulukları aşağıda verilen sorumlulukları vardır;

- Mesleğin gereklerine, yasal mevzuata ve iyi niyet kurallarına uygun olarak işlemleri gerçekleştirmek
- Bireysel emeklilik sisteminin düzeni ile katılımcıların hak ve menfaatlerine zarar verecek hareketlerden uzak durmak

- Katılımcıların beklentileri ve yaşlarını dikkate alarak sistemin uzun vadeli işleyişini ve vergisel anlamda gerçekleştirilen düzenlemeleri de hesaplayıp uygun tavsiyeleri katılımcıya aktarmak
- Mesleki yeterlilik ile ilgili tamamlayıcı eğitim programına katılmaktır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.5. Bireysel Emeklilik Sözleşmesi

18 yaşını doldurmuş olan bireylerin bireysel emeklilik sistemine katılma hakkı bulunmaktadır. BES'te yer almak için katılımcı ile emeklilik şirketi arasında emeklilik sözleşmesi imzalanmaktadır. İmzalanan bu sözleşme;

- Bireysel emeklilik hesabının emeklilik şirketi nezdinde oluşturulması
- Hesaba katkı payı ile ilgili ödeme gerçekleştirilmesi
- Katılımcının tercih ettiği fonlarda katkı paylarının yatırıma yönlendirilmesi
- Hak sahiplerine hesapta birikmiş olan paraların verilmesi ile ilgili kurallarla birlikte sözleşme taraflarının diğer sorumluluk ile haklarını belirleyen sözleşme olarak tanımlanmaktadır. SPK'nın fikir ve önerileri dikkate alınarak Hazine Müstaşarlığı tarafından emeklilik sözleşmesi ile ilgili ve sözleşmede bulunacak konulara yönelik esas ve usuller belirlenir (Gazete R. , Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 2001).

2.6. Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı

Bireysel emeklilik sisteminde katılımcı sayısını arttırmak amacıyla 01.01.2013 tarihinden itibaren yatırılan katkı paylarına yönelik olarak devlet katkısı desteği vermeye başlanmıştır. Bireysel veya gruba bağlı emeklilik sözleşmelerinde katılımcıların ödemiş olduğu katkı payı tutarlarının % 25'i miktarında devlet tarafından emeklilik sözleşmesi kapsamında oluşturulan hesaba yapılan destek ödemesidir. Brüt asgari ücretin yıllık miktarının %25'i devlet katkısı üst sınırı olarak belirlenmiştir. Bununla beraber önemli olan noktalardan biri işverenler tarafından çalışanları adına gerçekleştirilen katkı payı ödemeleri için devlet katkı desteğinin bulunmamasıdır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.7. Otomatik Katılım Sistemi (OKS)

Türkiye’de 2017 yılının başından itibaren başlayan otomatik katılım sistemine ilişkin 4632 sayılı kanunun ilgili hükümlerine göre işverenlerin çalışanlarını bu sisteme dahil etme sorumlulukları bulunmaktadır. Bu kapsamda işverenler çalışanlarının, özel sektör için prime esas kazançlarının %3’ünü kamuda görev yapan kişiler için ise emeklilik keseneğine esas aylığın en az % 3 ‘ünü sisteme aktarmakla yükümlüdürler. OKS, T.C. vatandaşı ya da mavi kartı bulunan, çalışan ve 45 yaşını doldurmamış olan kişileri kapsamaktadır. Çalışanların otomatik katılım sisteminde istedikleri kadar kalma hakkı bulunmaktadır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

İşverenlerin otomatik katılım uygulaması kapsamında bireysel emeklilik sistemi içerisinde faaliyet gösteren bir emeklilik şirketi belirleme ve bu şirket ile sözleşme yapma sorumluluğu bulunmaktadır. Fon seçim hakkına sahip olan çalışan, sözleşme kapsamında bir sertifika aracılığı ile sisteme dâhil olmaktadır. Belirlenen oranda çalışanların maaşından işveren tarafından kesilip emeklilik şirketinin otomatik katılım hesabına aktarılmış olan katkı payı tutarı kesintiye uğramaksızın emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmektedir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.8. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi Verileri

2.8.1. Katılımcı sayısı

Emeklilik sözleşmesinde kendi adına ve hesabına taraf olan gerçek kişi sayısıdır (Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 2001).

2.8.2. Katkı payı tutarı

Emeklilik sözleşmesi kurallarına göre katılımcının ödeme yapması gereken tutardır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.8.3. Katılımcıların fon tutarı

Bu veri EGM'nin bilgi merkezi BES temel göstergeler bölümünde "katılımcıların fon pay adetlerinin ilgili gündeki fon birim pay değeri ile çarpılmasıyla hesaplanmaktadır. İlgili şirketin fonlarının toplam net varlık değerinden farklıdır. Teklif aşamasındaki sözleşme ve sertifikaların likit fonda bulunan fon tutarı ve emeklilik gelir planları dahilindeki sözleşme ve sertifikaların fon tutarı toplama dahil edilmektedir." şeklinde açıklanmaktadır (EGM Bilgi Merkezi BES Temel Göstergeler, 2020).

2.8.4. Yatırıma yönlenen tutar

Bu terim EGM'nin terimler sözlüğünde "Emeklilik sözleşmesine ödenen katkı paylarından yönetim gider kesintisi yapıldıktan sonra fona yönlendirilen toplam tutar" olarak tanımlanmıştır (Emeklilik Gözetim Merkezi Terimler Sözlüğü, 2020).

2.8.5. Emekli olan katılımcı sayısı

Herhangi bir sözleşmesinden emeklilik hakkını kullanmış veya en az bir sözleşmesi ile emeklilik gelir planı alan, ya da aktarıma özel emeklilik gelir planına geçen katılımcı sayısını göstermektedir. Plan değişikliği ile emeklilik gelir planına geçen veya aktarıma özel emeklilik gelir planına dahil olan katılımcılar aynı anda hem sistemdeki katılımcı toplamına hem de emekli olan katılımcı sayısı toplamına katılmaktadırlar. Aktarıma özel emeklilik gelir planında olup emeklilik hakkını kazanmadan sistemden ayrılan katılımcılar emekli olan katılımcı sayısından indirilmektedir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.8.6. Devlet katkısı

Katılımcı adına ödenen katkı payları için % 25 oranında olmak üzere katılımcının hesabına Devlet tarafından ödenen tutardır. Devlet katkısı kapsamına işveren tarafından yatırılan katkı payları girmemektedir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

2.8.7. Bireysel emeklilik sözleşmesi

Emeklilik sözleşmesi; katılımcı ile emeklilik şirketinin karşılıklı olarak hak ve menfaatlerini düzenleyen sözleşmedir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2020).

BÖLÜM 3
LİTERATÜR TARAMASI

3.1. Literatür Taraması

Yapılan literatür araştırmalarında, bireysel emeklilik fonlarının performanslarının değerlendirme oran ve ölçütlerine göre analiz edildiği görülmektedir.

2020 yılında yayımlanan tez çalışmasında, Emeklilik Yatırım Fonları'na ait verilerin analizinde ortalama, standart sapma gibi istatistikler SPSS paket programı aracılığı ile elde edilmiş olup, performans ölçümü ile ilgili hesaplamalar için Sharpe Oranı, Treynor Oranı gibi yöntemlerden faydalanılmış, Türkiye'de bireysel emeklilik sisteminin finansmanı ve fonlarının performans değerlendirmesi yapılmıştır (Yalın, 2020).

2019 yılında yayımlanan diğer bir tez çalışmasında bireysel emeklilik fonlarının performans analizi Sharpe, Treynor ve Sortino oranları kullanılarak yapılmıştır (Alkoç, 2019).

2019 yılında yayımlanan başka bir tez çalışmasında, Türkiye'de bireysel emeklilik yatırım fonlarının finansal risk ve performans analizi üzerine bir uygulama yapılmıştır. Çalışmada fonların performanslarını karşılaştırabilmek için; Aşağı Yönlü Risk, Sharpe Oranı ve Sortino Oranı ölçülerinden faydalanılmıştır (Gezen, 2019). Yine 2019 yılında yayımlanan başka bir tez çalışmasında, Türkiye'de katılım esasına dayalı bireysel emeklilik fonlarının performans analizi Sharpe Oranı, Treynor Oranı, Jensen Alfası, M^2 , T^2 ve Değerleme Oranı ölçütlerine göre analiz edilmiştir (Bayraktar, 2019).

2018 yılında yayımlanan tez çalışmasında ülkemizdeki bireysel emeklilik sistemi içerisinde yer alan emeklilik yatırım fonlarının Ocak 2014-Aralık 2017 tarihleri arasında gösterdiği performansların ölçümü Sharpe Oranı, Treynor Oranı ve Jensen Ölçütü kullanılarak hesaplanmıştır (Çelik M. S., 2018).

2018 yılında yapılan bir çalışmada bireysel emeklilik işletmelerinin finansal performansları çok kriterli karar verme yöntemlerinden olan Bulanık Analitik Hiyerarşı Süreci (AHP) ve VIKOR yöntemleri ile değerlendirilmiştir (Ziya Gökalp Göktolga, 2018).

2016 yılında yayımlanan diğer bir tez çalışmasında, Türkiye'de uygulanan bireysel emeklilik sistemi dahilinde faaliyet gösteren emeklilik yatırım fonlarının performans analizi

performans değerlendirme yöntemlerinden olan Sharpe Oranı, M² Performans Ölçütü, Treynor Oranı, Jensen Alfa Ölçütü ve Değerleme Oranı kullanılarak yapılmıştır (Balsızan, 2016).

2010 yılında yapılmış olan bir araştırmada katılımcıların BES e bakış açıları sorgulanmıştır. Aynı çalışmada dünyada ve Türkiye’de özel emeklilik fonlarının taşıdığı önem üzerinde durulmuş ve 2001 yılında 10 trilyon dolarlık olan büyüklükten 2007 yılında yaklaşık 18 trilyon dolarlık büyüklüğe ulaşarak önemini ortaya koyduğu belirtilmiştir. Türkiye’de 2004 yılında toplam fon büyüklüğü 276 milyon TL iken 31 Mart 2010 yılı itibari ile 9486 milyon TL ye ulaştığı belirtilmiştir (Şener & Akın, 2010).

2010 yılında bireysel emekliliğin Türkiye’deki durumu ve gelişimi üzerine yapılan bir çalışmada 2003-2010 yılları arasındaki sözleşme sayıları, fon tutarları, şirketlerin katılımcılarının toplamı, katılımcıların toplam fon tutarı, katkı payı tutarı, yatırıma yönlenen toplam tutar ele alınmıştır. Araştırmacı 2003 - 2010 yılları arasında olan gelişimi dikkate alarak uzun vadede devletin kamu borçlarını uzun vadeye yayması açısından elverişli bir kaynak olduğu görüşünü savunmuştur (Can, 2010).

Yaş dağılımına göre katılımcıların toplam fon tutarları, yıllar itibari ile emeklilik sözleşme sayılarının dağılımı, 2004-2009 yılları arasında emeklilik yatırım fonlarının getiri bazlı performansları üzerinde durulmuş değerler tablolar olarak verilmiştir. Katılımcıların ödeme periyoduna göre aylık katkı paylarında yoğunlaştığının görüldüğü vurgulanmıştır.

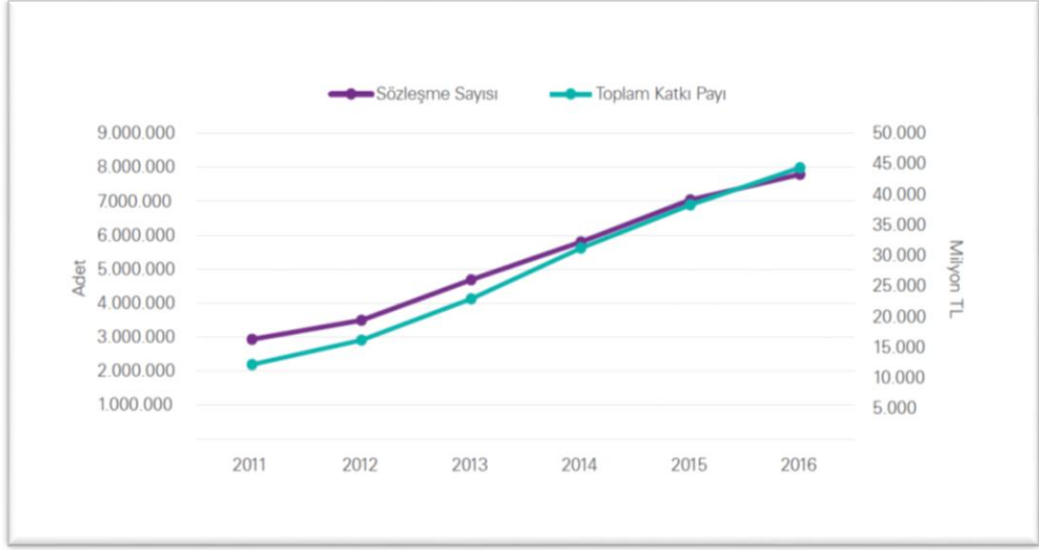
Araştırmacılar tarafından “2008 yılında etkisini gösteren ve dünya piyasalarında büyük kayıpların yaşandığı küresel finansal krize rağmen emeklilik yatırım fonlarının 2004-2009 dönemi getiri ortalamasının genellikle pozitif olması emekliliğe ilişkin birikimlerin iyi değerlendirildiğinin bir göstergesi” olduğu görüşü savunulmuştur. Bireysel emeklilik sistemindeki sözleşme-sertifika sayısının gelişimini her yıl sürdürdüğü bunun sisteme güvenden kaynaklandığı belirtilirken, katılımcıların birikimlerini uzun süreli değerlendirdikleri düşünüldüğünde, bu şirketlerin gelecekte de varlıklarını devam ettirmelerinin istikrarlı gelişimleri için etkili olacağı vurgulanmıştır (Sudi APAK, 2010).

Bireysel Emeklilik Fonlarını Belirleyen Faktörler: OECD Örneği başlıklı çalışmada 2005-2011 yılları arasında OECD üyesi 32 ülkenin emeklilik fon değeri verileri ele alınıp

incelenmiştir. Yapılan çalışmaya göre; Bireysel emeklilik fonlarını, hane halkı tüketim harcamaları, kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla, erkeklerin ortalama emeklilik yaş değişkenleri negatif, nüfus, sağlık harcamaları ve istihdamın pozitif etkilediği panel veri analizi ile ortaya koyulmuştur. Enflasyon ve kısa dönem faiz oranının emeklilik fonları üzerindeki etkisinin anlamsız olduğu belirtilmiştir (Çelik & Selim, 2014) .

Diğer bir çalışmada on yedi BES şirketinin sıralanması için MACBETH yöntemi olarak bilinen birçok kriterli karar verme yöntemi kullanılmıştır. BU yöntem BES i tanımlamak için kullanılması uygun olan çok sayıda değişken karar vericiler tarafından nitel bir yapıya dönüştürülüp, uygulanmaktadır. Bu çalışmada araştırmacılar şirketleri harfler ile tanımlayıp, sıralamaları yapmışlardır (Genç , Kabak , Köse, & Yılmaz, 2015).

KPMG şirketi tarafından 2017 ve 2018 yıllarında Türkiye’de ve Dünyada Bireysel Emeklilik Sistemleri adı ile iki rapor yayınlamıştır. Bu raporlarda OECD ülkelerindeki bireysel emeklilik fonlarının 2008 yılındaki varlıkları hisse senetleri, bono ve tahviller, nakit ve diğer yatırım araçları olarak ele alınmış yüzdeler sınıfta tabloda belirtilmiştir. Şekil 1’de 2011-2016 yılları arasında Tüm BES sözleşme sayıları ve toplam katkı payı bilgileri yer almaktadır.

Şekil 1. 2011-2016 Yılları Arasında Tüm BES Sözleşme Sayı ve Toplam Katkı Payı Bilgileri

Kaynak: (KPMG, 2018)

KPMG şirketinin raporunda, 2016 yılı sonu itibarıyla sistemde mevcut 6.627.025 katılımcıya ait toplam 7.789.431 adet sözleşme olduğu, 31 Aralık 2016 tarihine kadar yatırıma yönlendirilmiş toplam fon büyüklüğünün 43.733.162.043 TL, yılsonuna kadar 53.409.391.715 TL büyüklüğüne ulaştığı belirtilmiştir (KPMG, 2018).

BÖLÜM 4

ÇALIŞMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLER, ANALİZ VE GRUPLAMA İÇİN KULLANILAN YÖNTEMLER İLE ANALİZ, BULGULAR VE SONUÇ

Yapılan tez çalışmasında, 2004 - 2019 yılları arasında ülkemizde faaliyet gösteren emeklilik şirketlerinin katkı payı tutarları, yatırıma yönlenen tutar, katılımcı sayısı, katılımcıların fon tutarı, emekli olan katılımcı sayıları alınmış ve şirketler gruplandırılarak büyüklükleri karşılaştırılmıştır. Yani Türkiye’de bireysel emeklilik sistem gelişiminin şirketler bazında performans karşılaştırmaları yapılmıştır.

4.1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Yapılan araştırma sistemde bulunan şirketler üzerinden olacağı için, 31.12.2004 - 31.12.2019 tarihleri arasında şirketlerde gerçekleşen değişiklikler (satın alma, birleşme ve isim değişikliği) belirlenmiş ve düzenlenerek Tablo 2’de bir bütün olarak verilmiştir.

Tablo 2’de, 2003’den 2017 yılına kadar aynı renk (sarı) ile taranmış sütunlarda yer alan şirketler araştırmanın yapıldığı yıllar arasında hiç değişiklik geçirmemiş şirketlerdir. Çalışmanın yapıldığı yıllar arasında ilk değişiklik için sarı renk, koyu sarı olarak devam etmiş, üçüncü değişiklik geçirmiş şirketler ise kahve renk ile devam etmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında bireysel emeklilik sisteminde yer alan şirketlerde ilgili faaliyet ruhsatı alma, unvan değişikliği ya da şirket birleşme gibi yeni durumlar gerçekleşmediği için, tabloda 2017 yılına kadar emeklilik şirketleri ile ilgili değişimler gösterilmiştir (Tablo 2).

Sigorta şirketlerine ait değişkenler katılımcı sayısı, katılımcıların fon tutarı, katkı payı tutarları, yatırıma yönlenen tutar, emekli olan katılımcı sayıları olarak belirlenmiştir. Değişkenler ile ilgili tanımlar için Emeklilik Gözetim Merkezinin yayınladığı raporlardan yararlanılmıştır. İlgili tanımlar 2. Bölümde verilmiştir.

Bireysel Emeklilik Sisteminde yer alan katılımcılar emekliliğe hak kazandıklarında tasarruf yapmış oldukları dönemde elde ettikleri birikimi 2 farklı şekilde alarak sistemden ayrılma hakkını kullanabilirler. Bu seçeneklerden 1.si toplu para alma tercihidir. Katılımcılar emekliliğe hak kazandıktan sonra elde ettikleri birikimin vergilendirme sonrası net tutarını toplu bir şekilde alarak sistemden ayrılabilir. Katılımcılar için diğer seçenekte yıllık

gelir sigortası seçeneğidir. Yıllık gelir sigortası toplu veya belirli süreler içerisinde yapılan katkılara göre hemen veya belirli bir süre sonra başlayan, sigortalıya veya lehdarlarına ömür boyu veya belirli süreler için yapılan düzenli ödemeler olarak tanımlanmaktadır. Katılımcı yıllık gelir sigortası sözleşmesi satın alarak bireysel emeklilik sistemindeki birikimlerinin vergi sonrası net tutarının tamamını veya bir kısmını ömür boyu veya kendisi tarafından belirlenecek süre boyunca devam edecek gelir ödemelerine dönüştürmektedir. Sözleşmeye göre belirlenen emeklilik maaşı aylık, üçer aylık, altı aylık veya yıllık olarak ödenebilmektedir.

Bireysel Emeklilik Sistemi içerisinde kalarak belirlenecek program kapsamında birikimlerini geri almak isteyen katılımcılar için programlı geri ödeme seçeneği bulunmaktadır. Bu seçeneği tercih eden katılımcılar plan değişikliği yoluyla emeklilik gelir planı ismi altında oluşturulacak emeklilik planına dâhil edilmektedirler. Programlı geri ödeme ile emeklilik seçeneğinde katılımcının birikiminin tamamı veya bir kısmı emeklilik gelir planına aktarılarak bireysel emeklilik sistemi içerisinde kalmakta ve emeklilik yatırım fonlarında vergi avantajlarıyla değerlendirilmeye devam etmektedir. Katılımcının program çerçevesinde ödeme dönemlerini ve tutarlarını yıl içerisinde en fazla 2 defa değiştirme hakkı bulunmaktadır (Bireysel Emeklilik Sistemi Bilgilendirme Sistemi, 2018).

EGM'nin emekli olan katılımcı sayısı göstergeleri için veriler 07.11.2008 tarihinden itibaren yayınlanmıştır. Emekli olan katılımcı sayıları hakkında EGM açıklama tablosunda "Emeklilik hakkını kazanan ve emeklilik gelir planına dahil olarak programlı geri ödeme seçeneğini tercih eden katılımcılar hem sistemdeki katılımcı hem de emekli olan katılımcı sayısına dahil edilmektedir" şeklinde açıklama yapılmıştır (EGM BES Temel Göstergeleri Açıklamalar, 2018).

gruplandırmaları yapılırken, alınan değişkenler yönünden birbirlerine yakınlık gösteren şirketlerin oluşturduğu sınıflar belirlenmiştir. Kullanılan sınıflama yöntemi, k-ortalamlar (k-means) olarak bilinen birçok değişkenli kümeleme yöntemidir. İlgili yöntem sonraki bölümde anlatılmıştır.

4.2.1 Kümeleme yöntemleri

Günümüzde bilgilerin depolanabilmesi ve her istenilen bilgiye erişebilme imkanı veri madenciliği kavramını ortaya çıkarmıştır. Alınan bilgilerin anlamlandırılması, istatistik yöntemlerin veri madenciliğinde etkin kullanımına neden olmuştur. Kümeleme yöntemi çok değişkenli istatistik yöntemlerinden biri olup, gerek fen bilimlerinde gerek sosyal bilimlerde etkin kullanılan bir yöntemdir. Yöntemin yaygın kullanılma nedenlerinde biri varsayımlar konusunda daha esnek olmasıdır (Tatlıdil, 1992). Kümeleme analizinde değişkenler aynı önemliliktedir. Amaç aynı özellikte olan grup içinde homojen, gruplar arasında heterojen gruplar oluşturmaktır.

Kümeleme yöntemleri temel olarak iki kısma ayrılır, bunlar aşamalı kümeleme yöntemleri ve aşamalı olmayan kümeleme yöntemleridir. Bu çalışmada aşamalı olmayan kümeleme yöntemlerinden k-ortalamlar (k-means) yöntemi kullanılması uygun bulunmuştur.

4.3 Kümeleme Sonuçları

Çalışma kapsamında karar verilen değişkenlerle bir ön araştırma yapılarak grup sayısının dört olmasına karar verilmiştir. Tablo 3, 31.12.2004 tarihinde sistemde bulunan şirketlerin kümeleme sonuçlarını vermektedir. Kümeleme işlemleri her yıl için oluşturulmuştur. Ancak burada on altı yıl için bu tabloları tek tek vermek yerine 2004, 2017, 2018 ve 2019 yılların bilgileri ve 31.12.2004 -31.12.2019 yıllarını bir bütün olarak gören ve satış ile unvan değişikliği, birleşme nedeni ile değişiklik gösteren şirketler aynı isim altında toplanarak işleme alınmıştır.

Tablo 3. 2004 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması

1. Küme	2. Küme	3. Küme	4. Küme
1-Garanti Emeklilik ve Hayat	1- Ak Emeklilik 2- Anadolu Hayat Emeklilik 3- Aviva Hayat ve Emeklilik 4-Yapı Kredi Emeklilik	1- Ankara Emeklilik A.Ş 2-Başak Groupama Emeklilik	1- Doğan Emeklilik 2-Koç Allianz Hayat ve Emeklilik 3- Oyak Emeklilik 4- Vakıf Emeklilik

Tablo 4. 2004 Yılı Gruplara ait Değerler Final Cluster Center

	Cluster			
	1	2	3	4
Katkı Payı Tutarları (TL)	29933251,00	44685360,75	7248222,50	16288642,00
Yatırıma Yönelen Tutar (TL)	28918832,00	42653516,75	7046932,50	15665084,75
Katılımcıların Fon Tutarı	29933251,00	44685360,75	7248222,50	16288642,00
Katılımcı Sayısı	35932,00	39469,00	12412,00	23951,25

Tablo 4'te, 4 değişkenin 4 kümedeki ortalamaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, en büyük ortalamaların ikinci grup, en küçük ortalamaların üçüncü grup olduğu söylenebilir. Bu durum BES'te yer alan katılımcıların 2. grupta yer alan şirketleri diğer şirketlere göre daha fazla tercih ettiğini göstermektedir.

Anova sonuçlarıyla değişkenlerin kümeler itibarıyla farklılık gösterip göstermediği incelenir. Beklenen, değişkenlerin kümeler itibarıyla farklı çıkmasıdır. Çünkü kümeleme analizi bu farklılığı kendi oluşturur ve kümeler arası farkı maksimum yapar.

Tablo 5. 2004 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu

	Cluster		Error		F	P
	Kareler Ortalaması	sd	Kareler Ortalaması	sd		
Katkı Payı Tutarları (TL)	2,179E16	3	2,602E13	8	837,447	,000
Yatırıma Yönlene Tutar (TL)	2,000E16	3	2,101E13	8	951,808	,000
Katılımcıların Fon Tutarı	2,179E16	3	2,602E13	8	837,447	,000
Katılımcı Sayısı	2,526E10	3	1,719E8	8	146,931	,000

14 Eylül 2004 tarihi itibarı ile Commercial Union Hayat ve Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir. Sınıflandırmaya Aviva Hayat ve Emeklilik olarak dâhil edilmiştir. Yapılan gruplamanın doğruluğu için değişkenler yönünden yapılan ANOVA analizi Tablo 5'de verilmiştir. Tablo 5, gruplamanın uygun olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Yani kümelerin ortalamalar arası farkı anlamlıdır. Tablo 5'deki F değerleri de aynı sonucu vermektedir. Grupların sınıflandırılmalarında kullanılan değişkenlerin merkez noktaları, bu grupların büyüklükleri hakkında bilgi vermektedir.

Yıllar itibarıyla sırasıyla ilgili gruplandırmalar yapılmıştır. 2017 yılı için ilgili sonuçları Tablo 6'de Tablo 7 ve Tablo 8'de, 2018 yılı için sonuçları Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11 de, 2019 yılı için sonuçları ise Tablo 12, Tablo 13 ve Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 6. 2017 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması

1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup
1-Ankara Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Aegon Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.	1-Allianz Hayat ve Emeklilik	1-Yapı Kredi Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Allianz Yaşam ve Emeklilik A. Ş. olarak değişmiştir.	1-Anadolu Hayat Emeklilik
2-Axa Hayat ve Emeklilik A.Ş	2-Halk Hayat ve Emeklilik A.Ş	2-Garanti Emeklilik ve Hayat	2-Ak Emeklilik A.Ş. ve Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. birleşmiş, yeni şirketin unvanı Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş. olmuştur.
3-Bereket Emeklilik ve Hayat A.Ş.	3-ING Emeklilik A.Ş.'nin unvanı NN Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.		
4-Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı BNP Paribas Cardif Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.	4-Vakıf Emeklilik		
5-Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Cigna Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.	5-Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.		
6-Fiba Emeklilik ve Hayat A.Ş.			

7-Başak Groupama Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Groupama Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.			
8-Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş			
9-Deniz Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Metlife Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.			

Tablo 7. 2017 Yılı için Gruplara ait Değerler Final Cluster Centers

	Cluster			
	1	2	3	4
Katkı Payı Tutarları (TL)	6,06E8	2,48E9	7,38E9	9,96E9
Yatırıma Yönelen Tutar (TL)	5,97E8	2,46E9	7,26E9	9,80E9
Katılımcıların Fon Tutarı	7,51E8	3,10E9	9,78E9	1,29E10
Katılımcı Sayısı	107133,33	390858,60	985775,50	1016285,50
Emekli olan Katılımcı Sayısı	418,78	1784,80	5615,00	10198,50

Tablo 8. 2017 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu

	Cluster		Error		F	P
	Kareler Ortalaması	sd	Kareler Ortalaması	sd		
Katkı Payı Tutarları (TL)	6,269E19	3	4,170E17	14	150,323	,000
Yatırıma Yönelen Tutar (TL)	6,065E19	3	4,062E17	14	149,306	,000
Katılımcıların Fon Tutarı	1,080E20	3	6,191E17	14	174,514	,000
Katılımcı Sayısı	7,380E11	3	2,247E10	14	32,839	,000
Emekli olan Katılımcı Sayısı	5,982E7	3	1111572,061	14	53,814	,000

Tablo 7, değişkenlerin merkez noktalarında olan değerleri göstermekte olup, 5 değişkenin 4 kümedeki ortalamalarını vermektedir. Merkez değerlerine göre, en büyük şirketlerin dördüncü grupta bulunan Anadolu Hayat Emeklilik ile Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş. şirketlerinin olduğu, en küçük şirketlerin ise birinci grupta bulunan dokuz şirketin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Tablo 8'de Anova tablosunda tüm değişkenlerin p anlamlılık düzeylerinin 0,05'den küçük olduğu kümelerin ortalamaları arasında fark olduğu söylenebilir. Yani gruplamanın geçerli olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 9. 2018 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması

1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup
1- Ankara Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Aegon Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.	1- Halk Hayat ve Emeklilik A.Ş	1- Allianz Yaşam ve Emeklilik A. Ş. olarak değişmiştir.	1- Anadolu Hayat Emeklilik
2- Axa Hayat ve Emeklilik A.Ş	2- Vakıf Emeklilik	2- Garanti Emeklilik ve Hayat	2- Ak Emeklilik A.Ş. ve Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. birleşmiş, yeni şirketin unvanı Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş. olmuştur.
3- Allianz Hayat ve Emeklilik	3- Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.		
4- ING Emeklilik A.Ş.'nin unvanı NN Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.			
5- Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı BNP Paribas Cardif Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.			
6- Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Cigna Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.			
7- Fiba Emeklilik ve Hayat			

8- Başak Groupama Emeklilik A.Ş.’nin unvanı Groupama Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.			
9- Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş			
10- Deniz Emeklilik ve Hayat A.Ş.’nin unvanı Metlife Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir			
11- Bereket Emeklilik ve Hayat			

Tablo 10. 2018 Yılı için Gruplara ait Değerler Final Cluster Centers

	Cluster			
	1	2	3	4
Katkı Payı Tutarları (TL)	8,96E8	3,47E9	8,05E9	1,10E10
Yatırıma Yönlene Tutar (TL)	8,83E8	3,43E9	7,90E9	1,09E10
Katılımcıların Fon Tutarı	120845,55	568153,33	947866,50	974365,00
Katılımcı Sayısı	1,17E9	4,42E9	1,09E10	1,46E10
Emekli olan Katılımcı Sayısı	1448,55	3122,33	11898,50	20054,00

Tablo 11. 2018 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu

	Cluster		Error		F	P
	Kareler Ortalaması	sd	Kareler Ortalaması	sd		
Katkı Payı Tutarları (TL)	7,596E19	3	5,242E17	14	144,894	,000
Yatırıma Yönelen Tutar (TL)	7,351E19	3	5,084E17	14	144,582	,000
Katılımcıların Fon Tutarı	7,321E11	3	1,426E10	14	51,346	,000
Katılımcı Sayısı	1,350E20	3	1,030E18	14	131,025	,000
Emekli olan Katılımcı Sayısı	2,326E8	3	5488320,421	14	42,375	,000

Tablo 11'den gruplamanın geçerli olduğu söylenebilir ($p < 0,05$). Tablo 10 değişkenlerin merkez noktalarında olan değerleri göstermektedir. Merkez değerlerine göre 2018 yılının en büyük şirketlerinin dördüncü grupta yer alan Anadolu Hayat Emeklilik ile Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş. şirketlerinin olduğu, en küçük şirketlerin ise birinci grupta bulunan on bir şirket olduğu söylenebilir.

Tablo 12. 2019 Yılında Faaliyet Gösteren Şirketlerin Gruplandırılması

1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup
1- Ankara Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Aegon Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.	1- Halk Hayat ve Emeklilik A.Ş	1- Yapı Kredi Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Allianz Yaşam ve Emeklilik A. Ş. olarak değişmiştir.	1- Anadolu Hayat Emeklilik
2- Axa Hayat ve Emeklilik A.Ş	2- Vakıf Emeklilik	2- Garanti Emeklilik ve Hayat	2- Ak Emeklilik A.Ş. ve Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. birleşmiş, yeni şirketin unvanı Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş. olmuştur.
3- Allianz Hayat ve Emeklilik	3- Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.,		
4- Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı BNP Paribas Cardif Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.			
5- Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Cigna Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.			
6- Fiba Emeklilik ve Hayat			

7-Başak Groupama Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Groupama Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.			
8-Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş			
9-Deniz Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Metlife Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir.			
10- Bereket Emeklilik ve Hayat			
11-ING Emeklilik A.Ş.'nin unvanı NN Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.			

Tablo 13. 2019 Yılı için Gruplara ait Değerler Final Cluster Centers

	Cluster			
	1	2	3	4
Katkı Payı Tutarları (TL)	1,02E9	4,26E9	9,34E9	1,26E10
Yatırıma Yönlene Tutar (TL)	1,01E9	4,20E9	9,16E9	1,24E10
Katılımcıların Fon Tutarı	120569,36	616610,00	920315,00	927204,00
Katılımcı Sayısı	1,52E9	6,14E9	1,43E10	1,90E10
Emekli olan Katılımcı Sayısı	1848,82	4047,67	15051,00	25360,00

Tablo 14. 2019 Yılı ANOVA Sonuç Tablosu

	Cluster		Error		F	p
	Kareler Ortalaması	sd	Kareler Ortalaması	sd		
Katkı Payı Tutarları (TL)	1,001E20	3	6,844E17	14	146,226	,000
Yatırıma Yönlene Tutar (TL)	9,669E19	3	6,652E17	14	145,362	,000
Katılımcıların Fon Tutarı	6,970E11	3	1,542E10	14	45,196	,000
Katılımcı Sayısı	2,319E20	3	1,709E18	14	135,725	,000
Emekli olan Katılımcı Sayısı	3,710E8	3	8772212,307	14	42,288	,000

Tablo 14, 2019 yılı sonuçlarını vermekte olup, gruplamanın geçerli olduğu söylenebilir ($p < 0,05$). Tablo 13 değişkenlerin merkez noktalarında olan değerleri göstermektedir. 2019 yılı içinde Merkez değerlerine göre yine en büyük firmaların dördüncü grupta bulunan Anadolu Hayat Emeklilik ile Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş. firmaları olduğu en küçük firmaların ise birinci grupta bulunan on bir firma olduğu söylenebilir.

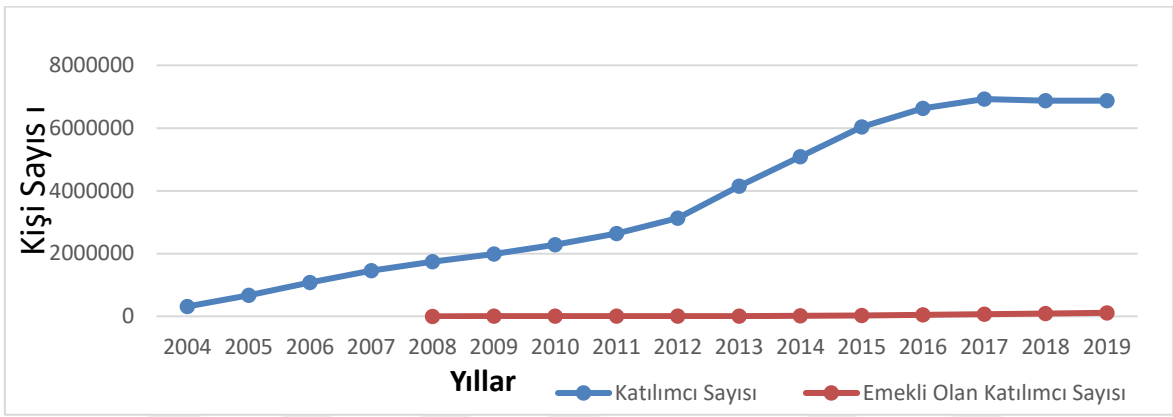
4.4 Sonuç ve Genel Değerlendirme

Şirketlerle ilgili genel kümeleme analizi yapıldığında Anadolu Hayat Emeklilik ve Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin alınan değişkenler bazında diğer şirketlere göre daha büyük bir hacim büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir.

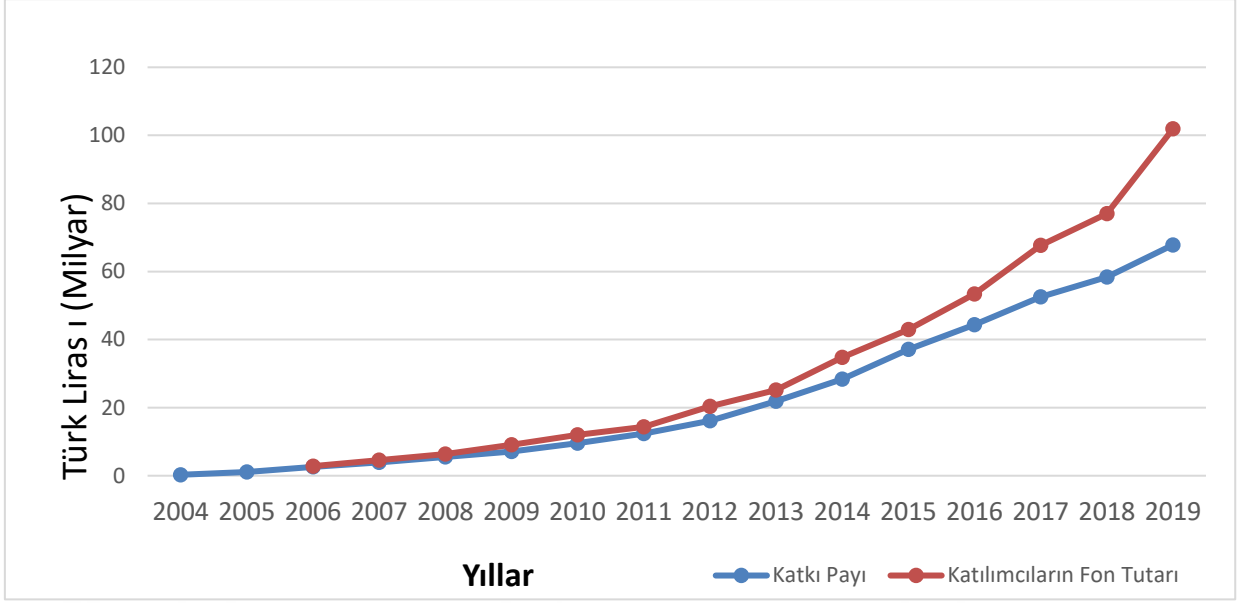
2004-2019 yılları arasında incelenen değişkenlerle ilgili özet bilginin grafikler ile verilmesi uygun bulunmuştur. Şekil 2, Şekil 3, Şekil 4'te bu bilgiler grafik ile verilmiştir. 2013 yılında Devlet Katkısı desteğinin başlamasıyla beraber katılımcıların katkı

paylarındaki artışın yüksek oranda olmadığı ancak katılımcıların fon tutarlarının arttığı görülmektedir.

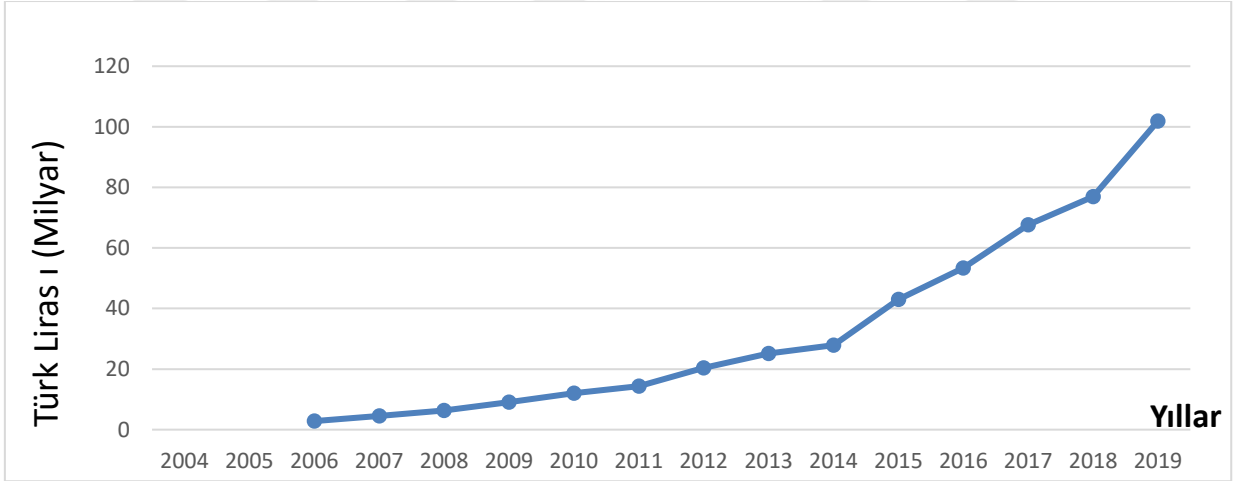
2004 – 2019 yılları arasında TL para birimi ile incelenen değişkenler, Dolar kuruna çevrilerek de incelenmiştir. Şekil 5 ve Şekil 6’da ilgili grafikler verilmiştir. Dolar kurları için yapılan gruplandırmalarda, ortaya çıkan sonuçların Türk Lirası üzerinden yapılan analiz ile benzer olduğu tespit edilmiş, gruplandırmalarda fark bulunmamıştır.

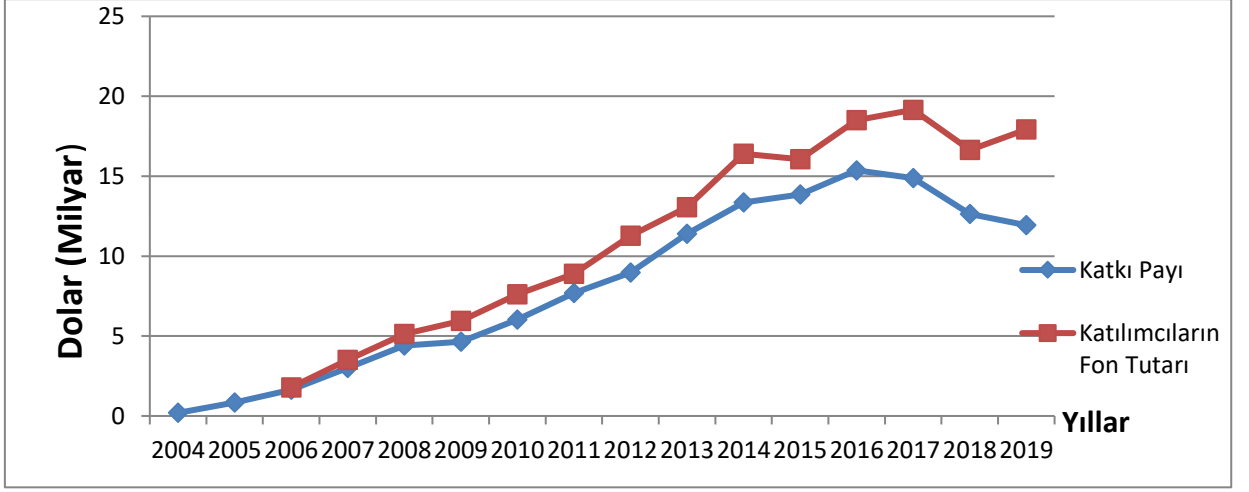
Şekil 2. Yıllara Göre Sistemdeki Katılımcı Sayısı ve Emekli Olan Katılımcı Sayısı

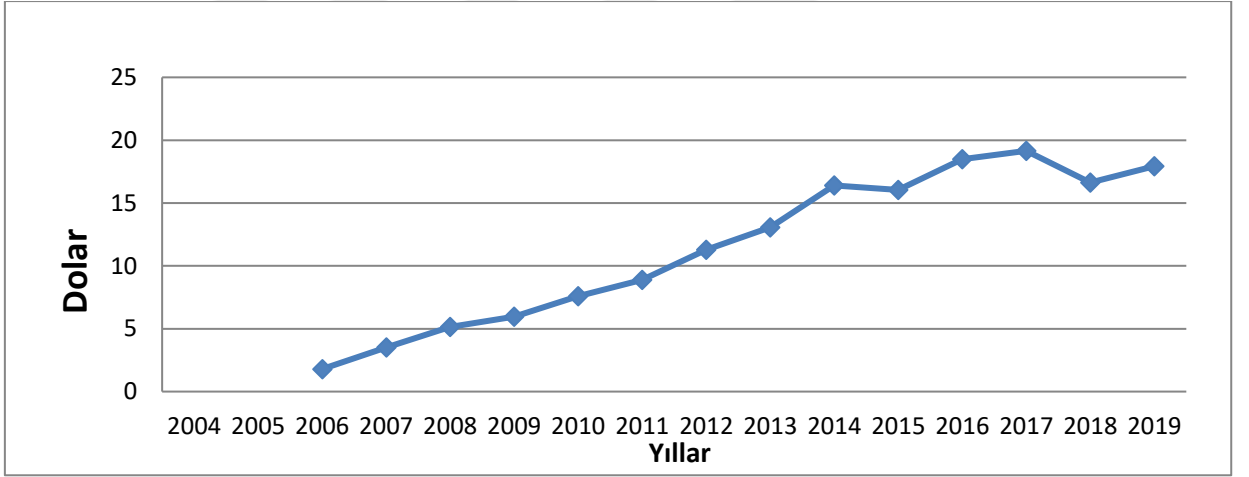
Şekil 3. Yıllara Göre Katkı Payı ve Katılımcıların Fon Tutarlarının Dağılımı
(Türk Lirası)

Şekil 4. Yıllara Göre Katılımcıların Fon Tutarları (Türk Lirası)

Şekil 5. Yıllara Göre Katkı Payı ve Katılımcıların Fon Tutarlarının Dağılımı (Dolar)

Şekil 6. Yıllara Göre Katılımcıların Fon Tutarları (Dolar)

SONUÇ

Ülkemizde mevcut kamu sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sıkıntılara çözüm bulmak amacıyla, sistemi tamamlayıcı özellikte olan Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) oluşturulmuştur. BES ile ilgili çalışmalara 1999 yılından itibaren başlanmış ve önemli adımlar atılmıştır. Bu adımların en önemlisi 7 Nisan 2001 tarihinde yürürlüğe giren 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'dur. BES bireylerin emeklilik dönemleri için gönüllü olarak katkı payı ödeyerek ek gelir elde etmelerini sağlayan ve elde edilecek gelirin finansmanını sağladığı bir sistemdir. Sistem emeklilik dönemlerinde bireylerin elde edeceği gelir ile çalışma dönemlerindeki hayat standartlarını koruyabilmesi adına imkân sağlamaktadır. BES aynı zamanda var olan kamu sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı bir özellik taşımaktadır. Bireysel Emeklilik Sisteminin genel olarak incelenmesi ve şirketler bazında yapılan incelemeler bu sistemin ülkemizde benimsendiği ve gelişme potansiyeli yüksek bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu konuda daha önce yayınlanmış ve literatür taramasında yer alan araştırmacıların görüşleri de aynı doğrultudadır. Apak'ın 2010 yılında yayınladığı çalışmasında 2008 yılındaki finansal krizin emeklilik yatırım fonlarının ortalamasında etkili olmadığı ve artışın pozitif yönde olduğu belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmada bu görüşün Bireysel Emeklilik Sisteminin genel durumu ve sistemde faaliyet gösteren şirketler bazında da desteklendiği görülmüştür.

Bununla birlikte yapılan çalışmada 2013 yılında Devlet Katkısı desteğinin başlamasıyla beraber, katılımcıların katkı paylarındaki artışın yüksek oranda olmadığı ancak katılımcıların fon tutarlarının arttığı görülmüştür. BES'te her geçen gün katılımcı sayısının artmasıyla birlikte sistemdeki katkı payı tutarlarının da arttığı, bununla beraber katılımcıların fon tutarlarının da her geçen gün yükseldiği görülmüştür. Katılımcı sayısının artması diğer bir yandan yatırıma yönlenen tutarı ve emekli olan katılımcı sayısını da arttırmaktadır. Değerlerin yıllar itibarıyla yükselmesi bireylerin sisteme olan inancının arttığına ve çalışma dönemlerindeki refah düzeyini emeklilik döneminde koruyabilmek adına gayret gösterdiklerini bize göstermektedir. Çalışmada bireysel emeklilik sisteminde yer alacak olan katılımcılara bireysel emeklilik işletmelerinin bu değişkenler üzerinden performansları ile ilgili fikir verme ve işletme seçimlerinde yardımcı olunması amaçlanmıştır. Bu çalışma sisteme girecek olan yeni şirketler de dikkate alınarak veya farklı parametrelerle yapılacak olan çalışmalara fikir verme açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- (2001, Ekim 31). Emeklilik Gözetim Merkezi- Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik: <https://www.egm.org.tr/mevzuat/bireysel-emeklilik-sistemine-iliskin-tum-mevzuat-dokuman-isminde/> adresinden alınmıştır.
- (2018, Şubat 17). Emeklilik Gözetim Merkezi BES Gelişim Raporu 2016 Yılı: <http://www.egm.org.tr/bes2016gr.asp> adresinden alınmıştır.
- (2018, Şubat 10,11). Emeklilik Gözetim Merkezi BES Temel Göstergeleri: <http://www.egm.org.tr/weblink/BESgostergeler.asp> adresinden alınmıştır.
- (2019). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> adresinden alınmıştır.
- (2019). Türkiye Sigorta Birliği: <https://www.tsb.org.tr/sigortanin-tarihi.aspx?pageID=438> adresinden alınmıştır.
- (2019). Türkiye Sigorta Birliği. adresinden alınmıştır.
- (2019). Türkiye Sigorta Birliği: <https://www.tsb.org.tr/turkiyede-sigortacilik.aspx?pageID=439> adresinden alınmıştır.
- (2019). Türkiye Sigorta Birliği: <https://www.tsb.org.tr/hakkimizda.aspx?pageID=657> adresinden alınmıştır.
- (2019). Milli Reasürans: <http://www.millire.com/KurumsalProfil.html> adresinden alınmıştır
- (2019). Türkiye Sigorta Birliği: <https://www.tsb.org.tr/reasurans.aspx?pageID=440> adresinden alınmıştır.
- (2019). Milli Reasürans: <http://www.millire.com/Tarihce.html> adresinden alınmıştır.
- (2019). Türkiye Sigorta Birliği: <https://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/kurumsal/egm-hakkinda/> adresinden alınmıştır.

- (2020). Türkiye Sigorta Birliği: <https://www.tsb.org.tr/hakkimizda.aspx?pageID=657> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks-nedir/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/katilimcilar/katilimci-bilgilendirme-rehberi> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/terimler-sozlugu/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/devlet-katkisi/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/emeklilik-sirketlerine-erisim/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Sermaye Piyasası Kurulu: <https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Index/0/1/1> adresinden alınmıştır.
- (2020). Sermaye Piyasası Kurulu - Emeklilik Yatırım Fonlarının Faaliyet İlkeleri: <https://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/348> adresinden alınmıştır.
- (2020). Takasbank: <https://www.takasbank.com.tr/tr/hakkimizda/tanitim/takasbank> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/aracilar/bireysel-emeklilik-aracilari/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi Devlet Katkısı Rehberi: https://www.egm.org.tr/Sites/1/upload/files/DevletKatkisiRehberi_012019-917.pdf adresinden alınmıştır.

- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/devlet-katkisi/> adresinden alınmıştır.
- (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/terimler-sozlugu/> adresinden alınmıştır.
- Alkoç, B. (2019). *Bireysel emeklilik fonlarının Türkiye'deki önemi ve seçili fonlar itibariyle performans analizi*. YÖK Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden alınmıştır.
- Balsızan, H. N. (2016). *Türkiye'de uygulanan bireysel emeklilik sistemi dahilinde faaliyet gösteren emeklilik yatırım fonlarının performans değerlendirmesi*. YÖK Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp#top2> adresinden alınmıştır.
- Bayraktar, M. (2019). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*. Türkiye'de katılım esasına dayalı bireysel emeklilik fonlarının performans analizi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden alınmıştır.
- Bireysel Emeklilik Sistemi Bilgilendirme Sistemi*. (2018, Mart 8). Emeklilik Gözetim Merkezi Web sitesi: <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=41> adresinden alınmıştır.
- Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu. (2001, Nisan 7). *Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu*.
- Can. (2010). Bireysel Emekliliğin Türkiye'deki Durumu ve Gelişimi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 143-144.
- Çelik, M. S. (2018). *Türkiye'de bireysel emeklilik sistemi ve sistemde değerlendirilen fonların performans ölçümü*. YÖK Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp#top2> adresinden alınmıştır.
- Çelik, O., & Selim, S. (2014). Bireysel Emeklilik Fonlarını Belirleyen Faktörler:OECD Örneği. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 188-208.

EGM BES Temel Göstergeleri Açıklamalar. (2018, Mart 10). Emeklilik Gözetim Merkezi Web sitesi: <http://web2.egm.org.tr/webegm2/chart/besgosterge/notlar.htm> adresinden alınmıştır.

EGM Bilgi Merkezi BES Temel Göstergeler. (2019, Kasım 2). Emeklilik Gözetim Merkezi Web sitesi: <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> adresinden alınmıştır.

EGM Bilgi Merkezi BES Temel Göstergeler. (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi Web sitesi: <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi. (2018). *Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu.* İstanbul: Emeklilik Gözetim Merkezi.

Emeklilik Gözetim Merkezi. (2019). Emeklilik Gözetim Merkezi: <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir/> adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi. (2019, Aralık 11). Emeklilik Gözetim Merkezi Web Sayfası: <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir/> adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi. (2020). <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/tarihce/> adresinden alınmıştır.

Gazete, R. (2001, Mart 28). *Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu.* <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4632&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alınmıştır.

Gazete, T .R .(2001, Nisan 7). T.C. Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/04/20010407.htm#1> adresinden alınmıştır.

Gazete, T. R. (2008, Ocak 12). T.C. Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/01/20080112-1.htm> adresinden alınmıştır..

Genç , T., Kabak , M., Köse, E., & Yılmaz, Z. (2015). Bireysel Emeklilik Sistemi Seçimi Problemine İlişkin Macbeth Yaklaşımı. *Ekonometri ve İstatistik*, 47-65.

- Gezen, A. (2019). *Türkiye'de bireysel emeklilik yatırım fonlarının finansal risk ve performans analizi üzerine bir uygulama*. YÖK Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp#top2> adresinden alınmıştır.
- Güleç, B. (2004). *Sosyal Güvenlikte Arayışlar ve Bireysel Emeklilik Sistemi (Yurtdışı ve Türkiye Uygulamaları)*. İstanbul: Acıbadem Sigorta A.Ş. Yayınları.
- KPMG. (2018). *Türkiye'de ve Dünyada Bireysel Emeklilik Sistemleri*. İstanbul: KPMG.
- Merkezi, E. G. (2020). Emeklilik Gözetim Merkezi: https://www.egm.org.tr/Sites/1/upload/files/DevletKatkisiRehberi_012019-917.pdf adresinden alınmıştır.
- Sudi APAK, K. H. (2010). Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 121-129.
- Şener, O., & Akın, F. (2010). Özel Emeklilik Fonları ve Türkiye'de Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 291-312.
- Tatlıdil. (1992). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz*. Ankara.
- Terimler Sözlüğü*. (2018, Mart 15). Emeklilik Gözetim Merkezi Web sitesi: <http://www.egm.org.tr/?pid=496> adresinden alınmıştır.
- Yalın, H. (2020). *Türkiye'de bireysel emeklilik sisteminin finansmanı ve fonlarının performans değerlendirmesi*. YÖK Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp#top2> adresinden alınmıştır.
- Ziya Gökalp Göktolga, E. K. (2018). Bireysel Emeklilik Şirketlerinin Finansan Performanslarının Bulanık AHP ve VIKOR Yöntemi ile Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 92 - 108.